

Soru: Abdest veya gusül esnasında mazmaza için ağza alınan suyun yutulması abdestte sünnetin, gusülde ise farzın yerine gelmesine engel olur mu?

FETVA

Mazmazanın abdestin sünnetlerinden olduğu hususunda Hanefilerle Şafiler arasında bir ihtilaf yoktur.¹ Gusülde mazmazanın hükmü hususunda ise ihtilaf edilmiş; Şafiiler gusülde de sünnet olduğunu söylerken Hanefi fukahası gusülde farz olduğunu ifade etmiştir. Hanefiler gerekçe olarak şunları söylemektedir: Allah Teala gusülle alakalı, “Eğer cünüp olursanız iyice temizlenin.”² buyururken temizlenin emrini “فَطَهَّرُوا” şeklinde mübalağa sigasıyla vermektedir. Bu emirden suyun kendisine zarar verdiği veya ulaşmasının zor olduğu yerler dışında vücudun tamamının yıkanması gerektiği anlaşılmaktadır.³ Zira “فَطَهَّرُوا/İyice temizlenin” ifadesinin manası “فَطَهَّرُوا/Bedeninizi temizleyin!” şeklindedir. Beden hem zahir hem de batından oluştuğundan ağzın içi bu emre dahildir.⁴ Ayrıca Hanefiler gusülde mazmazanın farz oluşu bağlamında şu rivayetle de istidlâl etmektedir; “Allah Rasulü ﷺ cünüplük hali müstesna her halinde bize Kur’ân öğretilirdi.”⁵ Nitekim cenabetlik hali ağza da sirayet etmeseydi Allah Rasulü ﷺ bu halde Kur’ân-ı Kerîm taliminden imtinâ etmezdi.⁶

Şafîi fukahası ise, Allah Rasulü’nün ﷺ mazmaza ve istinşakı da zikrettiği ve fitrattan olduğunu belirttiği on maddeyi⁷ ihtiva eden hadisle⁸ istidlâl etmekte ve hadisi şerifte sayılan diğer maddelerin hükmünün sünnet olmasından hareketle mazmaza ve istinşakın da sünnet olduğu sonucuna ulaşmaktadır.⁹ Hanefi fukahası ise, “On şey fitrattandır.” ifadesinin “On şey dindedir” manasında olduğunu söylemektedir. Buna göre mazmaza ve istinşakın vacip olması bu hadisle çelişmez.¹⁰

“Ağza, her yerine ulaşacak şekilde su vermek”, şeklinde tarif edilen¹¹ mazmazada ağza alınan suyun tekrardan dışarı atılmasının gerekliliği Hanefi

¹ Bkz. Molla Hüsrev, *Düreru’l-Hukkâm fi Şerhi Ğururi’l-Ahkâm* (İstanbul: Merkezi Harf li’l-Bahsi ve’t-Tetvîri’l-İlmî, 2022), 1/134; Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed el-Hatîb eş-Şîrbînî, *Muğni’l-Muhtac ilâ Marifeti Meâni Elfâzi’l-Minhâc* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 1994), 1/187.

² Maide 5/6. وَإِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوا

³ Burhanuddîn el-Merğînânî, *el-Hidâye Şerhu Bidâyeti’l-Mübtedî* (Karaçi: Mektebtu’l-Büşrâ, 2021), 1/70.

⁴ Ebû Abdillâh Şemsüddîn Muhammed b. Muhammed b. Muhammed el-Halebî İbn Emîru Hâc, *Halbetu’l-mücellî ve buğyetu’l-muhtedî şerhu Münyeti’l-musallî ve ğunyeti’l-mübtedî fi’l-Fıkhî’l-Hanefî* (Beyrut: Dâru’l-Kutubi’l-İlmiyye, 2015), 1/146.

⁵ Tirmizi, Tahare, 111 (Hadis No: 146). كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يُفَرِّئُنَا الْقُرْآنَ عَلَى كُلِّ حَالٍ مَا لَمْ يَكُنْ جُنُبًا

⁶ İbn Emîru Hâc, *Halbetu’l-mücellî ve buğyetu’l-muhtedî şerhu Münyeti’l-musallî ve ğunyeti’l-mübtedî fi’l-Fıkhî’l-Hanefî*, 1/146.

⁷ Bunlar; bıyıkları kısaltmak, sakalı uzatmak, misvak kullanmak, mazmaza ve istinşak yapmak, tırnakları kesmek, parmak boğumlarını yıkamak, koltuk altı ve etek traşı olmaktır. Bkz. Müslim, Taharet, 16 (Hadis No: 261).

⁸ Müslim, Taharet, 16 (Hadis No: 261) عَنْ عَائِشَةَ، قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ ﷺ «عَسْرٌ مِنَ الْفَطْرَةِ: قَصُّ الشَّارِبِ، وَإِعْقَاءُ اللَّحْيَةِ، وَالسِّوَاكِ، وَاسْتِئْشَاقُ الْمَاءِ، وَقَصُّ الْأَظْفَارِ، وَغَسْلُ الْبَرَاجِمِ، وَتَنْقِثُ الْإِبْطِ، وَحَلْقُ الْعَانَةِ، «وَإِنْتِقَاصُ الْمَاءِ قَالَ زَكْرِيَاءُ: قَالَ مُصْنَعُ: وَنَسِيبُ الْعَاشِرَةِ. إِلَّا أَنْ تَكُونَ الْمُضْمَضَةَ

⁹ Bkz. Ebû’l-Hüseyn Yahyâ b. Ebi’l-Hayr b. Sâlim b. Es’ad el-Yemânî el-İmrânî, *el-Beyân fi mezhebi’l-imâm eş-Şafî’î* (Cidde: Dâru’l-Minhâc, 2000), 1/113.

¹⁰ Kemaluddîn Muhammed b. Abdi’l-Vâhid İbnu’l-Hümâm, *Şerhu Fethi’l-Kadîr ala’l-Hidâye* (Beyrut: Dâru’l-Fikr, 2012), 1/57.

¹¹ Bkz. Zeynuddîn İbn Nuceym, *el-Bahru’r-Râik Şerhu Kenzi’d-Dakâik* (Dâru’l-Kitâbi’l-İslâmî, ts.), 1/21-22.

mezhebinde ihtilaflıdır.¹² Bunun şart olduğunu söyleyenler¹³ olmakla birlikte mezhebin sahih görüşüne¹⁴ göre böyle bir şart yoktur. Ancak Sirâcuddîn İbn Nüceym,¹⁵ İbn Abidin¹⁶ gibi alimler ihtilafı çıkarmak adına ağza alınan suyun tekrardan dışarı atılmasının daha uygun olduğunu ifade etmektedir. Şafîiler de kamil bir mazmazanın ağza alınan suyun tekrardan atılmasıyla gerçekleşeceğini söylemekle birlikte bunun şart olmadığını açıkça ifade etmektedir.¹⁷

Buna göre mazmaza yaptığı suyu dışarıya atmayıp yutan kişinin; gusülde farzı veya sünneti, abdestte ise sünneti yerine getirmiş olacağı hususunda Hanefiler ve Şafîiler arasında bir ihtilaf yoktur. Ancak Hanefiler, gusülde farz olan mazmazanın yerine gelebilmesi için içilen bu suyun yutulmadan önce ağzın içinin tamamına değmesi gerektiğini ifade etmektedir.¹⁸ Bununla birlikte suyun içilmesiyle mazmaza yerine gelse dahi su müstamel olacağından bunu yutmak mekruhtur.¹⁹

¹² Bkz. Burhânuddîn Ebu'l-Meâlî Mahmûd b. Ahmed b. Abdilazîz İbn Mâze el-Buhârî, *el-Muhîtu'l-Burhânî fi'l-fıkhi'n-Nu'mânî* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2004), 1/81-82; Abdullah b. Muhammed b. Süleyman Dâmâd Efendi, *Mecmeu'l-Enhur fi Şerhi Mülteka'l-Ebhur* (Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1910), 1/21.

¹³ el-Hüseyn b. Muhammed b. el-Hüseyn es-Semnâkî, *Hizânetu'l-Müftîn (İbâdât Bölümü Doktora Tezi Olarak)* (Câmiatu'l-Melik Hâlid, 2019), s. 123. Müellif, aynı eserin 119. Sayfasında mazmazanın geçerli olabilmesi için ağza alınan suyun tekrardan dışarı atılmasının şart olmadığını açıkça ifade etmektedir.

¹⁴ Bkz. Zeynuddîn İbn Nüceym, *el-Bahru'r-Râik Şerhu Kenzi'd-Dakâik*, 1/48.

¹⁵ Sirâceddin İbn Nüceym, *en-Nehru'l-Fâik Şerhu Kenzi'd-Dakâik* (Beyrut: Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 2002), 1/60.

¹⁶ Muhammed Emin İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr* (Lahor: Mektebetu Reşîdiye, 2023), 1/504.

¹⁷ Bkz. Ebu Zekerriyya Muhyiddîn b. Şeref en-Nevevî, *el-Mecmû' Şerhu'l-Mühezzeb* (Kahire: İdâratu'l-Tibâati'l-Müniriyye, 1928), 1/355.

¹⁸ İbn Abidin, *Raddu'l-Muhtâr ala'd-Durri'l-Muhtâr*, 1/504.

¹⁹ İbn Emîru Hâc, *Halbetu'l-mücellî ve buğyetu'l-muhtedî şerhu Münyeti'l-musallî ve ğunyeti'l-mübtetî fi'l-Fıkhi'l-Hanefî*, 1/158.